

A FENSÉGES ERŐ SZOBRÁSZA

Acs József

Aleksandar Zarin formanyelve az absztrakció és a figuratív kifejezés között áll. Stílusa a kifejezés és a hatás intenzitása között foglal helyet. A tárgyi asszociáció határát átlépi, és művészetében egyaránt alkalmazza az intenzitás ritmusait és az asszociatív elemeket. A pszichológiai örökséggel nagyvonalúan gazdálkodik; átmenti a látható világból, és új szerepet is biztosít neki: célját az a priori és az a posteriori világ közös emelkedéseiben keresi. Ha visszájára fordítjuk a gondolatot (deduktív módon), akkor azt mondhatjuk, hogy a szobor a tér alakulatait követi, a mai szobrászat a tér ürességét tünteti föl szemben a klasszikussal, amelyben a tér kitöltése, a testszerűség dominál. A forma Zarin művészetében a tér megszakításaira, ugrásaira, a modern térszemlélet diszkontinuitására reagál. Az ilyen stílus antimelodikus. Az elbeszélés szélességei helyett a negyedik dimenzióval helyettesíti a cselekményt. A cselekmény a klasszikus szobrászatban naiv homocentrikus időegységek-ből áll, s megelégedett a konkrét történelmi mozgás illusztrálásával vagy követésével. A homorú síkok teremtette örök azoknak a megszakításoknak a stílusjelei, melyek az örök, a cavumok magányérzetébe visznek. Az új kifejezése az egyedülmaradottság lélektani korelátuma. Az egyedülmaradás vigasztalanságát a kollektív élmény oldja fel. Zarin éppen ezt érzi: fölfedezi, hogy az egyedüli mentség a kollektíva, az összefogás. Vízióiban, a kézben a vágóak ostromló hullámai sörényes tajtékokba csúcsosodnak, morajlanak, mint a szelek a víz hátán, gyöngykoszorúkat vonnak a reményekből, és a parthoz verődve újra visszahullanak a víz atomjainak közösségébe.

A tér diszkontinuitása fizikai jellegű, de az emberi szív dobbanásain át észelve az ürességek fölött az ember társtalan szíve annál jobban dobog és keresi társát. Zarin a szolidaritásban találja meg a kivezető utat. A kezek találkoznak, és azután fölfelé nyúlnak, az örök mélységeitől elfordulva. Ez nem a könyörület segítő keze, hanem a világ-mindenségben álló emberek összefogásának a jele. Camus-i szolidaritás vagy az őskollektíva művészetére utaló állásfoglalás, mely kórusokban perlekedik a lét ügyeiről. A lét cselekvés, a kéz a cselekvés eszköze, a kéz a létezés szimbóluma, a kéz az élet igazodása a tér dolgai felé. Ha az élet földadatokat vállalt a világban, akkor azt a kézzel próbálja megvalósítani. A kézhez gyarlóságok tapadnak, a kézből erkölcsi normák fakadnak. Az élő világ átszervezésére. Ezzel az érzelmek légtörését vázol-

juk föl, amely valahol ott lebeg a mitológiai idők, a kőkorszak embere, a tűz ellopása, Vulcanus isten családi tragédiájának az ideje fölött. Majd Közép-Amerika és az aztékok kultúrája teszi teljesebbé ezt a légkört, mely ugyan nem azonos Egyiptom, Mezopotámia és Itália kultúrájával, de hasonló.

Zarin a legidősebb szimbólumot használja, hogy egy architektonikus, erőteljes, totemszerű szobrászatot műveljen. Ezt a stílust Zarin a Kéz sorozatban az erőszak észlelésével teszi teljessé. E nélkül az élmény nélkül lírikus, réveteg, kontemplatív maradna stílusa, s együttérzésre szólíthatna fel az elnyomottakkal, mint az adai földmunkások ellenállásának emlékműve. De mivel a gyengét senki sem gondolja komolyan segíteni (a komoly segítség, de a szerencse is a győztest támogatja), Zarin vad szenvedélyt, brutális keménységet, vaskosságot vitt fokozatosan kialakuló stílusába, mely az adai emlékműben tűnt fel először.

Zarin stílusának elemei előbbi műveiben is megvoltak. Rokon Zadkin kubisztikus stílusával, de a formaképzésben az élmény, pontosabban az erkölcsi mondanivaló tisztaságát sohasem homályosítja el az előadásmód fölösleges ünnepélyességével, vagy a megjelenítés fölös gazdagságával. A mértanias síkok, homorú felületek (ritkán van domború síkja), a szerkezet erőszakolt ugrásai szenvedélyes mozgást kölcsönöznek szobrainak, melyek megőrzik, sűrítik az asszociatív elemeket, mértéktartó szűkszavúsága pedig hatványozza az élmény intenzitását. Művészi szenzibilitása megtalálta az intenzitás és közlés eszményi határát. A legszükségesebb tárgyi elemeket meghagyta, és szélesen értelmezett, mindenkinek érthető, közkincszerű jelképekként alkalmazza egy kollektív élmény kifejezésére. Zarin forradalmi, fennkölt eszményekért küzdő élményt fejez ki, a tömegek vágyát az élet, az emberiség boldogabb jövője után. Élménye központjában a magasztos iránti vágyódás van, mely nem elvont, világfájdalmú, nem a romantika holdfényes önemésztő élménye, nem is metafizika, hanem kollektív élmény, a világban maradás felmagasztosítása.

Művészetében nem az új formákat keresi, nem kísérletezik, hanem az erkölcsi állásfoglalás tisztaságát mélyíti el. Művészetének törekvése az élmény tökéletesítése, melyet a meglévő formákkal fejez ki. Egy ilyen széles skálájú élményt, mely a „vér és arany”-tól a kollektív élet magasztosságáig terjed, s szükségszerűen sok formai szertelenséggel járhat, Zarin a mondanivaló követelményei miatt a legnagyobb egyszerűséggel fejez ki.

Ősi, kollektív társadalmak szertelen szenvedélye él Zarin formáiban. Egy élmény nehezedik ezekre a formákra: az egyéni álmok közösségek. Ezeket a belső ellentétet kemény szerkezet és mértani formák fogják egybe. Az ilyen művészet az erő kifejezésével hat, kollektív, monumentális s köztéri elhelyezést kíván.